

غیبت تحلیل جنسیتی در پژوهش‌های کیفیت زندگی شهری ایران

سمانه ابراهیم‌پور*

چکیده

با توجه به تفاوت‌های پذیرفته‌شده زنان و مردان و روابط جنسیتی متأثر از ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی جوامع انتظار می‌رود که کیفیت زندگی زنان تحت تأثیر این عوامل متفاوت با مردان باشد. تنها منبع قابل اعتماد برای تأیید درستی یا نادرستی این انتظار یافته‌های پژوهش‌های علمی است. هدف این مقاله بررسی وجود تحلیل‌های جنسیتی در مطالعات کیفیت زندگی در ایران است. روش تحقیق، کتابخانه‌ای و مطالعه اسنادی بوده و برای تحلیل محتوای مقالات از تحلیل درونی استفاده شده است. در این زمینه فصلنامه‌های علمی-پژوهشی فارسی‌زبان در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ در حوزه‌های مختلف علمی بررسی شده‌اند. جست‌وجوها در پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی و پایگاه نشریات علمی-پژوهشی با استفاده از کلمه کلیدی «کیفیت زندگی» انجام شده است. معیار انتخاب مقالات نیز موضوعات مرتبط با «کیفیت زندگی شهری» بوده است.

در مجموع، ۹۸ مقاله با عنوان کیفیت زندگی به دست آمد. بررسی حوزه‌های علمی این مقالات نشان می‌دهد که بیشتر پژوهشگران مطالعات شهری به این موضوع علاقه داشته و پژوهشگران سایر حوزه‌ها کمتر به تحقیق درباره این موضوع پرداخته‌اند. همچنین مروری بر محتوای نتایج این دسته از مقالات حاکی از آن است که ۵ مقاله اثر جنس بر کیفیت زندگی را گزارش کرده‌اند و فقط یک مقاله به ارزیابی شاخص‌های فردی-اجتماعی کیفیت زندگی زنان و مردان و مقایسه دیدگاه‌های آنان درباره کیفیت فضاهای شهری پرداخته است. به‌طور کلی می‌توان بیان کرد علاوه بر اینکه تمرکز پژوهش‌ها درباره موضوعات کالبدی و محیطی شهرهاست و کیفیت زندگی در سایر حوزه‌ها و موضوعات علمی مغفول مانده، در همین تعداد پژوهش‌ها نیز کیفیت زندگی شهری زنان و مسائل آنان دیده نشده و پژوهش‌های بیش از یک دهه فاقد تحلیل جنسیتی است.

کلیدواژه‌ها

کیفیت زندگی شهری، جنسیت، فصلنامه‌های علمی، زنان، ایران

مقدمه

کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست. این مفهوم در فلسفه یونان سابقه دارد و ارسطو در بحث از شادکامی به آن اشاره کرده است (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸). برداشت‌های مختلف از مفهوم کیفیت زندگی سبب شده این مفهوم از زمینه‌های بهداشتی، زیست‌محیطی و روان‌شناختی صرف به مفهومی چندبعدی ارتقا یابد (عنبری، ۱۳۸۹: ۱۵۲) و مورد توجه تعداد زیادی از پژوهشگران حوزه‌های مطالعاتی مختلف از جمله جامعه‌شناسی، اقتصاد و برنامه‌ریزی شهری قرار گیرد. بسیاری از جوامع با تبیین، اندازه‌گیری و مقایسه کیفیت زندگی در سطوح و با رویکردهای مختلف تلاش می‌کنند تصویری گویا از شرایط زندگی در کشور خود به دست دهند و زمینه‌های برنامه‌ریزی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بیشتری را فراهم آورند. در واقع، امروزه کیفیت زندگی عنصری کلیدی در سیاست‌گذاری‌ها و بررسی سیاست‌های حوزه عمومی به شمار می‌آید و از آن به‌عنوان شاخص توسعه نام برده می‌شود (غفاری و همکاران، ۱۳۹۱).

یکی از موضوعات مهمی که طی دو دهه اخیر در تحقیقات و مطالعات بین‌المللی حوزه کیفیت زندگی مورد توجه قرار گرفته «جنسیت»^۱ است (مانند Saith and Harris-White, 1999; Eckermann, 2011, 2014; Scott et al., 2010). پژوهشگران جهانی به این نتیجه رسیده‌اند که با درک تفاوت‌های زنان و مردان و نقش‌ها و روابط جنسیتی منبث از ساختار فرهنگی و اجتماعی جوامع، توجه به تحلیل جنسیتی^۲ در مطالعات کیفیت زندگی ضروری است. جنسیت به تفاوت‌های روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی بین زنان و مردان مربوط است (گیدنز، ۱۳۷۶: ۱۷۵) و می‌تواند موجب تفاوت در نتایج کیفیت زندگی شود. جنسیت در واقع همان چیزی است که در دنیای اجتماعی به‌عنوان مردانه و زنانه شناخته شده و تحلیل جنسیتی نوعی روش‌شناسی است که تصویر جامعی از سهم و نقش زنان و مردان را در جامعه موردنظر به نمایش می‌گذارد و زمینه‌های مشابهت و تفاوت نیازهای زنان و مردان و نیز مکمل

1- gender
2- gender analysis

بودن نقش‌های آنها را بررسی می‌کند (ورزگر، ۱۳۸۱). در این روش اطلاعات مبتنی بر تفکیک جنسیت افراد به‌عنوان واحد تحلیل گردآوری می‌شوند. با توجه به اهمیت موضوع و سابقه آن در مطالعات بین‌المللی، هدف این مقاله بررسی وجود تحلیل‌های جنسیتی در پژوهش‌های کیفیت زندگی در ایران است.

۱- روش مطالعه

برای دسترسی به هدف، فصلنامه‌های علمی-پژوهشی فارسی‌زبان در حوزه‌های جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، اقتصاد شهری، جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، طراحی و مدیریت شهری، برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی، مددکاری اجتماعی، نظم و امنیت اجتماعی، و معماری و شهرسازی بررسی شدند. مقالات علمی-پژوهشی^۳ که عبارت «کیفیت زندگی و یا رضایت از زندگی» عنوان موضوعی یا چکیده آنها را شامل می‌شد از پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۴ و پایگاه بیش از ۴۰ نشریه علمی-پژوهشی جمع‌آوری و بررسی شدند. معیار انتخاب مقالات، موضوعات مرتبط با «زندگی شهری» بوده و مقالات کمتر مرتبط که عموماً در حوزه پزشکی بوده‌اند حذف شده‌اند. محدودیت زمانی برای انتخاب مقالات وجود نداشته است و با توجه به امکان دسترسی استخراج شده‌اند. اما مقالات نهایی انتخاب‌شده در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۶ منتشر شده‌اند.^۵

در این مقاله از روش کتابخانه‌ای و مشاهده اسنادی استفاده و تحلیل مقالات نیز به شیوه تحلیل درونی انجام شده است. در تحلیل درونی محتوای سند به لحاظ موضوعات مورد توجه، جامعه آماری، تقسیم‌بندی‌ها و تفکیک مسائل مورد بررسی قرار گرفته است.

۳- منظور مقالاتی هستند که در نشریات دارای مجوز علمی-پژوهشی از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری منتشر شده‌اند.

4- www.sid.ir

۵- غفاری و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه خود مطرح می‌کنند که «از اواخر دهه ۱۳۷۰ مباحث مربوط به کیفیت زندگی در ایران از انحصار رشته‌های پزشکی و روان‌شناسی خارج شد و حوزه‌های دیگر علمی به‌ویژه علوم اجتماعی وارد این حوزه مطالعاتی شدند». بنابراین به نظر می‌رسد انتخاب سال ۱۳۸۰ به‌عنوان سال آغازین لطمه‌ای به یافته‌های این مقاله نخواهد زد.

۲- پژوهش‌ها به چه پرداخته‌اند؟

با توجه به کلیدواژه کیفیت زندگی، در مجموع ۹۸ مقاله^۱ به دست آمده است. بررسی حوزه‌های علمی مطالعات کیفیت زندگی نشان می‌دهد که حدود ۷۰ درصد پژوهش‌ها در حوزه مطالعات شهری یا برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی است (جدول ۱) و پژوهشگران بسته به چارچوب نظری مورد مطالعه عوامل متعددی را بررسی کرده‌اند. در بیشتر مقالات، موضوعات و عوامل کالبدی مانند پوشش معابر، تعداد طبقات، مصالح ساختمانی و عمر بنای مسکونی و نیز عوامل محیطی مانند پارک و فضای سبز و دسترسی به مراکز درمانی مورد تحقیق بوده‌اند. البته در تعدادی از مقالات نیز علاوه بر عوامل کالبدی و محیطی به عوامل اجتماعی مانند امنیت اجتماعی، احساس تعلق خاطر و امید به پیشرفت، عوامل اقتصادی مانند فرصت‌های شغلی و درآمد خانوار، و رتبه‌بندی این عوامل از نظر ساکنان پرداخته شده است. از دیگر موضوعات مورد توجه مقایسه کیفیت زندگی در بافت‌های جدید و قدیم، سکونتگاه‌های غیررسمی و همچنین مناطق حاشیه‌ای شهرها بوده است.

پس از پژوهشگران مطالعات شهری، پژوهش محققان علوم اجتماعی در این حوزه در رتبه دوم قرار دارد. مطالعات جامعه‌شناختی در حوزه کیفیت زندگی و موضوعاتی مانند سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی و روابط اجتماعی حدود ۲۹ درصد از مقالات را تشکیل می‌دهند.

نتایج جست‌وجوها نشان می‌دهد در حالی که در سایر کشورها کیفیت زندگی به حوزه‌های مطالعاتی گوناگونی وارد شده است، در ایران هنوز پژوهشگران سایر رشته‌های علمی به صورت جدی وارد پژوهش‌های کیفیت زندگی نشده‌اند و این دست از تحقیقات موضوعات و رشته‌های علمی خاصی محدود مانده است.

جدول ۱. حوزه‌های مطالعات کیفیت زندگی شهری ایران، ۱۳۸۰-۱۳۹۶

حوزه	تعداد مقالات	سهم (درصد)
مطالعات شهری (برنامه‌ریزی / شهرسازی)	۶۸	۶۹/۴
علوم اجتماعی	۲۸	۲۸/۶
اقتصاد	۲	۲
مجموع	۹۸	۱۰۰

منبع: جست‌وجوهای تحقیق

واکاوی شاخص‌های مورد استفاده در مقالات حاکی از آن است که ۳۶ مقاله در مطالعه کیفیت زندگی شاخص‌های ذهنی، ۳۲ مطالعه شاخص‌های عینی و ذهنی و بقیه پژوهش‌ها فقط شاخص‌های عینی را به کار برده‌اند (جدول ۲). از جمله شاخص‌های ذهنی استفاده‌شده در مقالات می‌توان به میزان رضایت از روشنایی محله، میزان رضایت از پوشش معابر، میزان رضایت از دسترسی به حمل و نقل عمومی، میزان رضایت از پاکیزگی محله و میزان رضایت از درآمد اشاره کرد. این در حالی است که درآمد سرانه، تراکم جمعیت و سرانه فضای سبز از شاخص‌های عینی به کاررفته در مقالات هستند.

بدین ترتیب، نتایج نشان‌دهنده ترجیح پژوهشگران به استفاده از شاخص‌های ذهنی و یا استفاده از شاخص‌های ترکیبی عینی و ذهنی است. به عبارت دیگر، اطلاعات ارائه‌شده نشان می‌دهد همراه با سؤالات یا گویه‌هایی که ارزیابی ذهنی شهروندان را سنجیده‌اند، سؤالاتی مانند اندازه محل سکونت، وضعیت مالکیت منزل مسکونی، میزان درآمد و بیمه بازنشستگی نیز ارزیابی عینی را مدنظر قرار داده‌اند.

۱- برای اطلاع از مقاله‌های به‌دست‌آمده به فهرست منابع مراجعه کنید.

جدول ۲. شاخص‌های مورد استفاده در مطالعات کیفیت زندگی شهری ایران، ۱۳۸۰-۱۳۹۶

شاخص	تعداد مقالات	سهم (درصد)
عینی	۲۶	۲۶/۵
ذهنی	۳۶	۳۶/۷
عینی و ذهنی	۳۲	۳۲/۷
سایر*	۴	۴/۱
مجموع	۹۸	۱۰۰

* منظور مطالعاتی است که به بررسی شاخص‌های کیفیت زندگی نپرداخته‌اند و فقط مباحث نظری یا روند مطالعات کیفیت زندگی را مطرح کرده‌اند.

منبع: جست‌و‌جوهایی تحقیق

جدول ۳. گزارش جنس نمونه‌ها در مقالات کیفیت زندگی شهری ایران، ۱۳۸۰-۱۳۹۶

جنس در نمونه	تعداد مقالات	سهم (درصد)
بیان نکرده‌اند	۷۰	۷۱/۴
زن	۵	۵/۱
زن و مردان	۲۳	۲۳/۵
مجموع	۹۸	۱۰۰

منبع: جست‌و‌جوهایی تحقیق

۳-۱- فقط زنان

دسته دیگری از مقالات (حدود ۵ درصد) جامعه مورد مطالعه را به زنان محدود کرده و فقط کیفیت زندگی آنان را مطالعه کرده‌اند. در واقع، جامعه آماری در این دسته از پژوهش‌ها فقط زنان تعریف شده‌اند. مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۱)، حقیقتیان (۱۳۹۳)، بخارایی و شریبتیان (۱۳۹۳)، سیدان و سلطان‌پور (۱۳۹۳)، احمدی و همکاران (۱۳۹۵) در این گروه قرار می‌گیرند که در ادامه جزئیات بیشتری از این مقاله‌ها ارائه می‌شود. محمدی و همکاران (۱۳۹۱) رابطه بین احساس امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی زنان شهر کرمانشاه را بررسی کرده‌اند. نمونه مورد مطالعه ۲۵۰ نفر از زنان ۱۵-۳۵ ساله ساکن این شهر بوده است. پژوهشگران برای ارزیابی میزان احساس امنیت اجتماعی از پرسشنامه‌ای شامل مؤلفه‌های میزان استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی و شخصی، اعتماد به همسایگان، اعتماد به افراد غریبه، تردد در مکان‌های خلوت و احتمال مورد آزار قرار گرفتن استفاده کرده‌اند. برای سنجش کیفیت زندگی نیز پرسشنامه‌ای دارای هشت خرده‌مقیاس مرتبط با سلامت شامل عملکرد جسمانی، مشکلات بدنی، درد جسمی، سلامت عمومی، نشاط، عملکرد اجتماعی، مشکلات روحی، و سلامت روان را به کار برده‌اند. یافته‌های این مقاله نشان می‌دهد که با افزایش احساس امنیت اجتماعی در زنان، کیفیت زندگی و ابعاد آن نیز ارتقا می‌یابد. به عبارت دیگر، ارتباط مثبت و معناداری بین احساس امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی در میان زنان کرمانشاهی وجود دارد.

همچنین مرور مقالات نشان‌دهنده تمرکز جغرافیایی حوزه مورد بررسی در چند شهر است که احتمالاً به دلیل سکونت پژوهشگران در این شهرها بوده است. ۱۸ مقاله به مطالعه تهران یا منطقه‌ای از آن پرداخته‌اند. از دیگر شهرهای مورد بررسی می‌توان به تبریز، مشهد، اصفهان و کرمانشاه اشاره کرد.

۳-۲- زنان چگونه دیده شده‌اند؟

با توجه به هدف این مقاله، وجود یا نبود نگاه تحلیل جنسیتی در پژوهش‌های انجام‌شده، جامعه آماری مورد مطالعه و نمونه‌های انتخاب‌شده مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات ارائه‌شده در مقالات درباره نمونه‌گیری حاکی از آن است که حدود ۷۱ درصد از مقالات بدون توجه به جنس پاسخگویان شاخص‌های کیفیت زندگی را مطالعه کرده و نتایج به‌دست‌آمده را گزارش کرده‌اند (جدول ۳). به بیان دیگر، اطلاعاتی راجع به جنس پاسخگویان و سهم آنان در نمونه‌ها ارائه نکرده‌اند. به نظر می‌رسد تأکید بیشتر این گروه از پژوهشگران بر موضوع کلی کیفیت زندگی بدون در نظر گرفتن تفاوتی میان زنان و مردان جامعه آماری و میزان رضایت آنها انجام شده است.

(مانند چگونگی جمع‌آوری زباله و رفت‌و‌روب محله)، امنیت محله (مانند کیف‌قاپی و جیب‌بری) و کیفیت زندگی زنان است. علاوه بر این مشخص شده که با تفاوت در ناحیه محل سکونت و تفاوت در دسترسی به امکانات و خدمات، امنیت و بهداشت مورد نیاز، کیفیت زندگی زنان نیز متفاوت می‌شود.

احمدی و همکاران (۱۳۹۵) به رابطه آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی بین زنان ۲۵-۴۴ ساله شهر شیراز پرداخته‌اند. در این مطالعه ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شده و برای سنجش کیفیت زندگی از پرسشنامه سازمان جهانی سلامت استفاده شده است. برای سنجش آگاهی از حقوق شهروندی نیز از پرسشنامه محقق ساخته شامل سه بخش حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی با استناد به قانون اساسی استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معناداری میان آگاهی از حقوق شهروندی زنان و کیفیت زندگی آنان وجود دارد. همچنین بین متغیرهای زمینه‌ای و جمعیتی از جمله سن، تحصیلات دانشگاهی، وضع اشتغال و وضع تأهل فقط متغیر تحصیلات دانشگاهی رابطه معناداری با کیفیت زندگی داشته است.

۳-۲- هر دو جنس با هم

در ۲۴ درصد از مقالات به‌دست‌آمده (۲۳ مقاله) جامعه آماری شامل جمعیت زنان و مردان بوده و طبعاً نمونه‌ها نیز از میان زنان و مردان انتخاب شده‌اند. با توجه به سهم هر یک از دو جنس در نمونه‌ها می‌توان پی برد که سهم یکسانی برای زنان و مردان در نظر گرفته نشده، به‌طوری که سهم زنان در مقالات مختلف از ۱۰ درصد تا بیش از ۵۰ درصد گزارش شده است. در میان تمامی مقالات فقط این دسته (۲۴ درصد مقالات) که نمونه‌هایی از زنان و مردان داشته‌اند، می‌توانسته‌اند تحلیل جنسیتی ارائه دهند یا کیفیت زندگی زنان را با مردان مقایسه کنند. بررسی دقیق‌تر ۲۳ مقاله نشان می‌دهد که این دسته خود به سه گروه تقسیم می‌شوند:

- گروه اول فقط سهم زنان را در نمونه‌ها گزارش کرده‌اند.

حقیقتیان (۱۳۹۳) عوامل اجتماعی مؤثر بر کیفیت زندگی زنان شهری را مطالعه کرده است. ۵۱۰ نفر از زنان ۲۰ ساله و بیشتر شهر اصفهان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. در این پژوهش برای سنجش کیفیت زندگی از پرسشنامه شش مؤلفه‌ای (سلامت جسمی، سلامت فیزیکی، سلامت روان‌شناختی، میزان استقلال، روابط اجتماعی، و دینداری/مذهب/اعتقادات شخصی) سازمان جهانی سلامت استفاده شده است. فرضیه اصلی مطالعه این بوده که بین متغیرهای بُعد خانوار، درآمد، تحصیلات و تأهل به‌عنوان متغیر مستقل و کیفیت زندگی به‌عنوان متغیر وابسته رابطه وجود دارد. یافته‌های مطالعه هم این فرضیه را تأیید کرده است. به بیان دیگر، نتایج این مقاله نشان می‌دهد که بین کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی، پایگاه اجتماعی، تأهل، درآمد، اشتغال و تحصیلات رابطه معناداری وجود دارد. **بخارایی و شربتیان (۱۳۹۳)** عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر توسعه کیفیت زندگی زنان را بررسی کرده‌اند. نمونه مورد مطالعه ۳۹۱ نفر از زنان ۱۵-۴۵ ساله ساکن شهر مشهد بوده‌اند. محققان با استفاده از پرسشنامه سازمان جهانی سلامت نشان دادند که شاخص سلامت همگانی بیشترین اهمیت را داشته و مشکلات روحی بیشترین دغدغه زنان بوده است. همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین کیفیت زندگی و متغیرهای مستقلی چون سرمایه اجتماعی، پایگاه اجتماعی، سطح تحصیلات و وضعیت اشتغال رابطه معناداری وجود دارد و در این میان بیشترین عامل مؤثر بر کیفیت زندگی مربوط به متغیر سرمایه اجتماعی گزارش شده است.

سیدان و سلطان‌پور (۱۳۹۳) رابطه دسترسی به امکانات و خدمات شهری، امنیت و بهداشت محله و کیفیت زندگی زنان را در شهر تهران مورد آزمون قرار داده‌اند. ۳۸۳ نفر از زنان متأهل ساکن منطقه ۲ تهران به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه سازمان جهانی سلامت حاکی از وجود همبستگی و روابط معنادار بین دسترسی به امکانات و خدمات شهری (مانند دسترسی به خدمات فرهنگی- اجتماعی و دسترسی به خدمات ورزشی)، سطح بهداشت

- گروه دوم اثر جنس را بر کیفیت زندگی مطالعه کرده‌اند.

- گروه سوم تحلیل جنسیتی ارائه داده‌اند.

■ گروه اول: فقط ذکر سهم زنان در نمونه‌ها

۱۷ مقاله از ۲۳ مقاله‌ای که با توجه به ترکیب زنان و مردان در جامعه آماری می‌توانسته‌اند کیفیت زندگی زنان و مردان را با هم مقایسه کنند (یعنی حدود ۷۴ درصد از مقالات) فقط به بیان سهم زنان و مردان در نمونه‌ها بسنده کرده‌اند. البته در مورد سهم زنان در نمونه‌گیری الگوی خاصی مشاهده نمی‌شود و سهم آنان در مقالات مختلف متغیر بوده است. محققان در این مقالات یافته‌های تحقیق را به تفکیک جنس ارائه نداده و نتیجه‌گیری را به صورت کلی و فارغ از جنس پاسخگویان گزارش کرده‌اند. در نتیجه، در این گروه از مقالات دیدگاه جنسیتی نادیده گرفته شده است. از جمله مطالعاتی که در این دسته جای می‌گیرند می‌توان به مطالعات اصغری زمانی و همکاران (۱۳۹۱)، ازکیا و همکاران (۱۳۹۳)، خواجه‌شاهکوهی و همکاران (۱۳۹۳)، و اسماعیل‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) اشاره کرد.

■ گروه دوم: مطالعات اثر متغیر جنس

از میان ۲۳ مقاله، ۵ مقاله (۲۱/۷ درصد) به بررسی اثر متغیر جنس بر کیفیت زندگی پرداخته‌اند. بررسی یافته‌های این مقالات نتیجه‌گیری واحدی از اثر جنس بر کیفیت زندگی به دست نمی‌دهد.

ربانی و کیانپور (۱۳۸۶) مدلی را برای سنجش کیفیت زندگی در شهر اصفهان پیشنهاد کرده‌اند. در واقع، محققان برخی از عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی را تعیین کرده‌اند. مطالعه روی ۵۴۰ نفر از افراد ۱۵ سال و بالاتر ساکن شهر اصفهان و با استفاده از ابزار پرسشنامه با سؤالات بسته انجام شده است. بخش اول پرسشنامه شامل گویه‌هایی در مورد سن، جنس، وضع تأهل و سطح تحصیلات بوده و در بخش دوم به منظور سنجش کیفیت زندگی از گویه‌هایی در مورد ارزیابی فرد از احساس بهزیستی شخصی، احساس رضایت از زندگی در اجتماع و ارزیابی‌های کارکردی استفاده شده است. بدین ترتیب از شاخص ذهنی برای ارزیابی کیفیت زندگی

بهره برده شده است. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین کیفیت زندگی و جنس پاسخگویان وجود ندارد و دو جنس نظرهای متفاوتی درباره کیفیت زندگی ندارند.

حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) رابطه بین احساس امنیت اجتماعی-اقتصادی با کیفیت زندگی را در شهر اهواز بررسی کرده‌اند. داده‌های پژوهش از نمونه ۳۸۵ نفری شهروندان ۱۸ سال و بالاتر ساکن این شهر (۵۹/۵ درصد زن و ۴۰/۵ درصد مرد) جمع‌آوری شده است. سایر متغیرهای مورد بررسی، سن، جنس، وضعیت تأهل و میزان تحصیلات افراد بوده‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که بین احساس امنیت اجتماعی-اقتصادی و کیفیت زندگی رابطه مثبتی وجود دارد. علاوه بر این، متغیرهای جمعیت شناختی (به جز سن) بر کیفیت زندگی زنان و مردان اثرگذارند. به عبارت دیگر، بین متغیر جنس و کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

رضوانی و همکاران (۱۳۹۴) عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی شهری سالمندان را بررسی کرده‌اند. به همین منظور، ۱۵۰ نفر (۷۵ مرد و ۷۵ زن) از افراد بالای ۶۰ سال شهرهای نیشابور و عشق‌آباد با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش، با استفاده از تحلیل مؤلفه اصلی، ۱۰ عامل اثرگذار اجتماعی بر کیفیت زندگی تعیین شدند. یافته‌ها نشان می‌دهد که در مجموع چهار عامل سرزندگی، همبستگی اجتماعی، مشارکت در فعالیت‌های مذهبی، و روابط اجتماعی حدود ۵۸ درصد از تغییرات کیفیت زندگی شهری سالمندان را توضیح می‌دهند. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین جنس و کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود ندارد.

قاسمی و نوری (۱۳۹۵) کیفیت زندگی در شهر جدید هشتگرد را ارزیابی کرده‌اند. با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، دسترسی به خدمات محله‌ای، زیست‌محیطی، حس تعلق، تسهیلات مسکن، خوانایی، و امنیت، شش مؤلفه شاخص کیفیت زندگی ذهنی، مشخص شدند. این مطالعه با نمونه ۳۷۹ نفری از ساکنان و ابزار پرسشنامه انجام شده است. نتایج این پژوهش بیانگر آن است

که جنس، مدت زمان سکونت و وضع تاهل برخلاف متغیرهای سن و میزان تحصیلات از عوامل اثرگذار بر رضایت‌مندی شهروندان بوده‌اند. بنابراین، بر اساس یافته‌های این مطالعه، نظرات دو جنس در مورد کیفیت زندگی متفاوت است.

مشکینی و همکاران (۱۳۹۵) شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهری را تحلیل کرده‌اند. این مطالعه در محله آبکوه شهر مشهد و با نمونه ۳۷۰ نفری از سرپرستان خانوار بالای ۲۰ سال (که شامل ۷۲/۴ درصد مرد و ۲۷/۶ درصد زن بوده) انجام شده است. برای ارزیابی رضایت شهروندان و ادراک آنان از محیط زندگی شش شاخص در پرسشنامه در نظر گرفته شده است. این شش شاخص عبارت بوده‌اند از رضایت از واحد سکونت، رضایت از امنیت محیط، رضایت از بهداشت محیط، خدمات عمومی، حمل و نقل، و دسترسی و سرزندگی. در میان این شاخص‌ها، شاخص بهداشت محیط بالاترین سطح رضایت را به خود اختصاص داده است. در مرحله بعدی، رابطه متغیرهای فردی با میزان رضایت نیز بررسی شده است. هشت متغیر فردی شامل سن، جنس، سطح تحصیلات، سطح درآمد، بعد خانوار، وضعیت اشتغال، نوع مالکیت، و مدت زمان سکونت در محله، به‌عنوان ویژگی‌های مؤثر بر نحوه نگرش ساکنان به کیفیت محیط، مطالعه شدند. یافته‌ها نشان می‌دهد که متغیرهای سن، مدت زمان سکونت در محله و سطح تحصیلات بیشترین ارتباط را با ادراک افراد از کیفیت محله خود دارند و متغیر جنس از عوامل اثرگذار بر کیفیت زندگی نیست.

بدین ترتیب، یافته‌های پژوهش‌ها در مورد اثرگذاری متغیر جنس بر کیفیت زندگی نتایج یکسانی به دست نمی‌دهند. از چهار مقاله، سه مقاله ربانی و کیانپور (۱۳۸۹)، رضوانی و همکاران (۱۳۹۴) و مشکینی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیده‌اند که بین نظرات دو جنس در مورد کیفیت زندگی تفاوتی وجود ندارد، در حالی که بر اساس یافته‌های دو مطالعه حسین‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) و قاسمی و نوری (۱۳۹۵) بین جنس و کیفیت زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

■ گروه سوم: تحلیل جنسیتی

در نهایت، فقط یک مقاله از ۲۳ مقاله‌ای که در جمعیت مورد مطالعه نمونه‌هایی از زنان و مردان داشته‌اند نتایجی در مورد مقایسه دیدگاه‌های زنان و مردان درباره کیفیت زندگی ارائه کرده است. به عبارت دیگر، فقط در همین مقاله کیفیت زندگی از منظر جنسیتی تحلیل شده است. **فنی و واحدی یگانه (۱۳۹۶)** کیفیت زندگی فردی-اجتماعی در فضاهای شهری را با تأکید بر جنسیت مورد مطالعه قرار داده‌اند. محققان با استفاده از مصاحبه سازمان‌یافته و پرسشنامه اطلاعات مورد نظر را جمع‌آوری کرده‌اند. مطالعه روی ۱۵۰ زن و ۱۵۰ مرد (۳۰۰ نفر) در شهر سمنان انجام شده و دیدگاه زنان و مردان در ۱۰ بُعد و ۳۷ مؤلفه کیفیت زندگی مقایسه شده است. ابعاد مورد بررسی این پژوهش عملکرد، مشارکت، آسایش فیزیکی، آسایش روانی، زیبایی، ایمنی، دسترسی، هویت، آگاهی و امکانات بوده‌اند.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که از نظر زنان ابعاد عملکردی، مشارکت، و دسترسی به فضاهای شهری کیفیت متوسط به پایین داشته‌اند و ابعاد آسایش روانی، ایمنی و هویت از کیفیت بهتری نسبت به ابعاد دیگر برخوردار بوده‌اند. اما از نظر مردان ابعاد دسترسی، امکانات و مشارکت با کیفیت متوسط به پایین و آسایش روانی، زیبایی، ایمنی و هویت با کیفیت متوسط به بالا ارزیابی شده‌اند. بدین ترتیب، در حالی که بُعد زیبایی از نظر زنان با کیفیت متوسط به پایین ارزیابی شده، از نظر مردان با کیفیت متوسط به بالا ارزیابی شده است. همچنین مقایسه دیدگاه‌ها نشان می‌دهد که مردان نسبت به زنان ابعاد مشارکت، آسایش فیزیکی و آگاهی را کم‌کیفیت‌تر دانسته‌اند. علاوه بر این، مؤلفه وجود امکانات و تجهیزات کافی از دیدگاه مردان بسیار ضعیف و از نظر زنان بهتر ارزیابی شده است. از سوی دیگر، از نظر هر دو جنس، مؤلفه‌های امکان مشارکت در طراحی فضاهای عمومی، وجود فضاهای مشارکتی مناسب برای شهروندان زن، دسترسی برابر زنان و مردان به فضاهای عمومی شهری، وجود امکانات مناسب تفریحی و گذران اوقات فراغت در وضعیت نامطلوبی قرار دارند.

نتایج رتبه‌بندی مطلوبیت شاخص‌ها از نظر زنان و مردان نشان می‌دهد که هر دو جنس شاخص مربوط به هویت را مطلوب‌ترین و شاخص مربوط به مشارکت را نامطلوب‌ترین می‌دانند. اما رتبه‌بندی در فاصله دو شاخص حدی از نظر زنان و مردان متفاوت است. ترتیب شاخص‌ها بین دو شاخص مطلوب‌ترین و نامطلوب‌ترین از نظر زنان چنین است: دسترسی، آسایش فیزیکی، آسایش روانی، زیبایی، امنیت، عملکرد، ایمنی و آگاهی، در صورتی که از نظر مردان ترتیب این شاخص‌ها دسترسی، آسایش روانی، عملکرد، ایمنی، زیبایی، امنیت، آگاهی و آسایش فیزیکی است.

جمع‌بندی یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که زنان و مردان نظر متفاوتی درباره کیفیت زندگی در فضاهای شهری دارند. همچنین اولویت‌های تعیین‌کننده کیفیت زندگی برای هر کدام از دو جنس نیز تفاوت دارد. دیدگاه‌های مردان و زنان در برخی ابعاد مانند بُعد عملکرد و مشارکت نزدیک به هم و در برخی ابعاد دیگر مانند زیبایی و آسایش روانی متفاوت است. بدین ترتیب، یافته‌های این پژوهش نشان‌دهنده وجود تفاوت در ادراک زنان و مردان از محیط است.

۴- جمع‌بندی

این مقاله با هدف بررسی و ارائه تحلیل‌های جنسیتی در پژوهش‌های کیفیت زندگی در ایران انجام شده است. بدین منظور مقالات علمی-پژوهشی در حوزه‌های مختلف با استفاده از عبارت کلیدی «کیفیت زندگی» بررسی شده‌اند. معیار انتخاب، موضوعات مرتبط با کیفیت زندگی شهری بوده است.

در مجموع، ۹۸ مقاله به دست آمده است که در عنوان یا چکیده دارای کلمه «کیفیت زندگی» بوده‌اند. پراکندگی موضوعات این دسته از مقالات نشان می‌دهد:

- حدود ۷۰ درصد پژوهش‌ها در حوزه مطالعات شهری یا برنامه‌ریزی شهری و حدود ۳۰ درصد در حوزه علوم اجتماعی است.

- بیشتر مطالعات عوامل کالبدی مانند روشنایی معابر و وضعیت مسکن، و عوامل محیطی مانند دسترسی به مراکز خدماتی را مدنظر قرار داده‌اند.

- برای ارزیابی کیفیت زندگی بیشتر از شاخص ذهنی یا ترکیبی از عینی و ذهنی استفاده شده است. بررسی مقالات از نظر نمونه‌گیری نشان می‌دهد:

- حدود ۷۱ درصد مقالات جنس افراد را در نمونه‌گیری و یافته‌های تحقیقات خود گزارش نکرده‌اند. در واقع، تمرکز مقالات بر موضوع کلی کیفیت زندگی بوده و تفاوت‌های احتمالی میان زنان و مردان دیده نشده است. حدود ۵ درصد این مقالات جامعه آماری مورد مطالعه را فقط زنان انتخاب کرده‌اند و به کیفیت زندگی آنان پرداخته‌اند.

- در ۲۴ درصد از مقالات، نمونه‌ها از زنان و مردان انتخاب شده‌اند. در این دسته از مقالات (۲۳ مقاله) اطلاعاتی در مورد سهم زنان و مردان در نمونه‌ها گزارش شده است. از میان ۲۳ مقاله‌ای که می‌توانسته‌اند تحلیل جنسیتی ارائه دهند یا کیفیت زندگی زنان را با مردان مقایسه کنند ۱۷ مقاله فقط به بیان سهم زنان در نمونه‌هایشان بسنده کرده و نتایج را به تفکیک جنس ارائه نکرده‌اند. ۵ مقاله نیز تأثیر متغیر جنس بر کیفیت زندگی را مورد بررسی قرار داده‌اند. فقط یک مقاله (فنی و واحدی یگانه، ۱۳۹۶) به مقایسه دیدگاه‌های زنان و مردان درباره کیفیت زندگی پرداخته است. به عبارت دیگر، فقط در همین مقاله کیفیت زندگی از منظر جنسیتی تحلیل شده است.

بدین ترتیب، بررسی مطالعات کیفیت زندگی شهری نشان می‌دهد که (۱) مطالعات کیفیت زندگی در ایران بیشتر در رشته‌های علمی محدود و متمرکز بر موضوعات خاصی بوده و در سایر رشته‌های علمی کمتر در این زمینه پژوهشی انجام شده است و (۲) تحلیل جنسیتی در بخش عمده‌ای از مطالعات این حوزه غایب است. اگر هم زنان در نمونه‌های جامعه آماری انتخاب شده‌اند، در بخش یافته‌ها بحثی از تفاوت میان زنان و مردان یا ارزیابی‌های آنان درباره کیفیت زندگی وجود ندارد و پژوهشگران فارغ از نگاه جنسیتی تحقیقات خود را انجام داده و گزارش کرده‌اند.

بنابراین، با اینکه حدود دو دهه است که جنسیت در پژوهش‌های کشورهای توسعه‌یافته درباره مطالعات و

- گزارش‌های کیفیت زندگی مدنظر قرار می‌گیرد و سعی می‌شود با مقایسه مردان و زنان تصویر درست‌تری از کیفیت زندگی هر یک از آنان به دست آید، این نگاه در مقالات و تحقیقات ایران غایب است و ضرورت دارد که مورد توجه قرار گیرد.
- منابع^۱:
- * آزادخانی، پاکزاد، و زهرا طهماسبی کیا. (۱۳۹۵). «بررسی نقش و عملکرد مبلمان شهری در ارتقاء کیفیت محیط شهری و رضایتمندی شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه)». پژوهش و برنامه‌ریزی شهری ۷ (۲۷): ۹۳-۱۱۰.
 - * ابراهیم‌زاده، عیسی، و جمیل قادرمرزی. (۱۳۹۴). «تحلیلی بر کیفیت مسکن محلات شهری راهکاری جهت بهبود کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: محلات شهر دهگلان)». جغرافیا و توسعه ۱۳ (۴۰): ۱۳۹-۱۵۶.
 - * اجزاءشکوهی، محمد، و محسن کمانداری. (۱۳۹۴). «سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در منطقه چهار شهر کرمان». مطالعات جامعه‌شناختی شهری ۵ (۱۴): ۲۵-۵۲.
 - * احدنژاد، محسن، اسماعیل دویران، و سعید نجفی. (۱۳۹۴). «ارزیابی کیفیت زندگی در بافت‌های برنامه‌ریزی‌شده نواحی شهری (نمونه موردی: محله کارمندان شهر زنجان)». نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی ۷ (۲): ۱۷۱-۱۸۵.
 - * احدنژاد، محسن، و سعید نجفی. (۱۳۹۴). «سنجش کیفیت ذهنی زندگی در محلات شهری با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره (مطالعه موردی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان)». پژوهش و برنامه‌ریزی شهری ۶ (۲۳): ۲۰-۲۰.
 - * احدنژاد، محسن، و سعید نجفی. (۱۳۹۵). «بررسی تطبیقی کیفیت زندگی در محلات برنامه‌ریزی‌شده و سکونتگاه‌های غیررسمی شهری (نمونه موردی: محلات کارمندان و اسلام‌آباد شهر زنجان)». جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری ۲۰ (۵۷): ۲۳-۴۷.
 - * احمدآخوندی، عباس، ناصر برک‌پور، احمد خلیلی، سعید صداقت‌نیا، و رامین صفی‌یاری. (۱۳۹۳). «سنجش کیفیت زندگی شهری در کلانشهر تهران». هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی ۱۹ (۲): ۲۳-۲۳.
 - ** احمدی، سیروس، لیلا دوکوهکی، و محمد حاجی‌پور. (۱۳۹۵). «رابطه آگاهی از حقوق شهروندی و کیفیت زندگی در بین زنان ۲۵-۴۴ سال شهر شیراز». زن و جامعه ۷ (۱): ۲۹-۴۳.
 - ۱- مطابق جدول ۳ مقاله، دسته اول (بیان نکرده‌اند) با *، دسته دوم (فقط زنان) با ** و دسته سوم (زنان و مردان) با *** در فهرست منابع مشخص شده‌اند. آنهایی که علامتی ندارند در بقیه بخش‌ها ارجاع داده شده‌اند.
 - * احمدی، قادر، و سونیا نادری کروندان. (۱۳۹۲). «مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی در محلات بافت جدید و قدیم شهری (مطالعه موردی: محله شهرک قدس و قطارچیان شهر سنندج)». مطالعات شهری ۲ (۸): ۷۱-۸۱.
 - ** احمدیان، محمدعلی، و مهسا ظفرنیا. (۱۳۹۵). «برنامه‌ریزی به‌منظور ارتقای کیفیت زندگی شهری در محلات شهر (نمونه موردی: محله سراب شهر مشهد)». علوم جغرافیایی ۱۲ (۲۴): ۱-۲۰.
 - ** ازکیا، مصطفی، حبیب‌الله زنجانی، سیدمحمد سیدمیرزایی، و هادی برغمندی. (۱۳۹۳). «بررسی سطح توسعه اجتماعی در شهر تهران». مطالعات توسعه اجتماعی ایران ۶ (۴): ۷-۲۱.
 - ** اسماعیل‌زاده، حسن، شمس‌الرحمن صالح‌پور، و یعقوب اسماعیل‌زاده. (۱۳۹۴). «تحلیل کیفیت زندگی شهری و رابطه آن با مشارکت شهروندان در امور شهری (موردشناسی: شهر نقده)». جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای ۵ (۱۷): ۲۲۷-۲۴۶.
 - ** اصغری زمانی، اکبر، شاهرخ زادولی خواجه، و رحیم غلامحسینی. (۱۳۹۱). «ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مناطق حاشیه‌نشین با استفاده از مدل تحلیل عاملی (مطالعه موردی: مناطق حاشیه‌نشین شمال تبریز)». جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، چشم‌انداز زاگرس ۴ (۱۱): ۶۹-۸۶.
 - * ایراندوست، کیومرث، و عرفان پاکزاد. (۱۳۹۴). «ارزیابی دگرگونی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های غیررسمی در دهه گذشته (مطالعه موردی: دولت‌آباد کرمانشاه)». رفاه اجتماعی ۱۵ (۵۷): ۱۴۹-۱۷۵.
 - * باسرخ، مهدی، لطفعلی عاقلی کهنه‌شهری، و ارشک مسائلی. (۱۳۸۹). «رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی در استان‌های کشور». رفاه اجتماعی ۹ (۳۷): ۹۵-۱۱۲.
 - ** بخارایی، احمد، و محمدحسن شربتیان. (۱۳۹۳). «مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر توسعه کیفیت زندگی زنان شهر مشهد». توسعه اجتماعی ۸ (۴): ۱۰۷-۱۳۲.
 - * براتی، ناصر و محمدرضا یزدان‌پناه شاه‌آبادی. (۱۳۹۰). «بررسی ارتباط مفهومی سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محیط شهری». جامعه‌پژوهی فرهنگی ۲ (۱): ۲۵-۴۹.
 - * پوراحمد، احمد، امین فرجی ملایی، آزاده عظیمی، و صدیقه لطفی. (۱۳۹۱). «تحلیل طبقه‌بندی کیفیت زندگی شهری با روش SAW». پژوهش‌های جغرافیای انسانی ۴۴ (۴): ۲۱-۴۴.
 - ** پوراحمد، احمد، و جواد زارعی. (۱۳۹۴). «سنجش کیفیت زندگی در قلمرو بافت فرسوده شهری (مطالعه موردی: منطقه ۹ شهر تهران)». پژوهش و برنامه‌ریزی شهری ۶ (۲۱): ۱۸۱-۱۸۱.
 - * توکلی، هانیه، و مهدی مؤمنی. (۱۳۹۵). «بررسی میزان تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تأکید بر کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی مناطق ۷، ۱ و ۲۲ تهران)». مطالعات مدیریت شهری ۸ (۲۶): ۱۸۱-۱۸۱.

* جنادله، علی. (۱۳۹۵). «فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی (مدلی برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری و کاربرد تجربی آن در سه بوستان شهر تهران)». برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی ۷ (۲۷): ۲۸۴-۲۲۵.

* حاجی‌نژاد، علی، جعفر قادری، و عزت‌الله قاسمی قاسموند. (۱۳۹۵). «تحلیل و ارزیابی نابرابری‌های کیفیت زندگی در محلات شهری (نمونه موردی: شهر فارس)». برنامه‌ریزی منطقه‌ای ۶ (۲۱): ۱۶۷-۱۷۸.

*** حسینی‌نژاد، آسیه، سمانه مسیبه، و اردلان حسینی‌نژاد. (۱۳۹۵). «ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری (مطالعه موردی: حاجی‌آباد فارس)». جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای ۱۴ (۱): ۱۶۵-۱۸۴.

* حسین‌پور، هاله، هاشم داداش‌پور، و مجتبی رفیعیان. (۱۳۹۰). «بازنده‌سازی و افزایش کیفیت زندگی در مراکز شهری با رویکرد BID (نمونه موردی: مرکز شهر ارومیه)». مدیریت شهری ۹ (۲۸): ۲۸۴-۲۷۳.

*** حسین‌زاده، علی‌حسین، طاهره احمدی‌پور، و الهه موالی‌زاده. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین احساس امنیت، پایگاه اجتماعی - اقتصادی با کیفیت زندگی افراد (مورد مطالعه: جامعه شهری اهواز)». توسعه اجتماعی ۹ (۱): ۱۱۱-۱۳۴.

*** حسینی امین، سیده‌نرگس، سیدمحمد سیدمیرزایی، و افسانه ادریسی. (۱۳۹۵). «مطالعه کیفیت زندگی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهروندان تهرانی)». برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی ۷ (۲۷): ۳۳-۷۴.

*** (۱۳۹۶). «عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر کیفیت زندگی شهروندان تهرانی». رفاه اجتماعی ۱۷ (۶۶): ۲۲۳-۲۵۴.

* حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۳). «عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی زنان اصفهان». مطالعات توسعه اجتماعی ایران ۶ (۲): ۸۹-۸۱.

*** حیدرخانسی، هاییل، نوذر قنبری، و سیروس محبی. (۱۳۹۶). «بررسی نقش ابعاد حمایت اجتماعی بر رضایت از کیفیت زندگی (مورد مطالعه: شهروندان شهر کرمانشاه)». مطالعات جامعه‌شناختی شهری ۷ (۲۳): ۱۰۵-۱۳۲.

* خادم‌الحسینی، احمد، حسین منصوریان، و محمدحسین ستاری. (۱۳۸۹). «سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)». جغرافیا و مطالعات محیطی ۱ (۳): ۴۵-۶۰.

* خادمی، امیرحسین، و عیسی جوکار سرهنگی. (۱۳۹۳). «سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: شهر آمل)». مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای ۶ (۲۳): ۱۶۳-۱۸۰.

* خدادادی، راحله، یوسفعلی زیاری، ابراهیم رومینا، و مسعود مهدوی حاجیلویی. (۱۳۹۶). «بررسی و تحلیل نقش خدمات شهری هوشمند در بهبود کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر سمنان)». نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی ۹ (۴): ۴-۱۱.

۱۵۷-۱۷۲.

* خراسانی، محمدامین، هادی راستی، و الهه مغدانی. (۱۳۹۳). «ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای کوچک با روش فازی (در شهرهای بردخون و بنک در استان بوشهر)». رفاه اجتماعی ۱۴ (۵۴): ۷-۳۶.

*** خواجه‌شاهکوهی، علیرضا، سیدمحمدحسن حسینی، و رمضان طوسی. (۱۳۹۳). «ارزیابی و سنجش کیفیت زندگی و تأثیر آن بر مشارکت شهروندان در امور شهری (موردشناسی: شهر مینودشت)». جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای ۴ (۱۰): ۷۳-۸۶.

* خواجه‌شاهکوهی، علیرضا، شهرام مهدوی، فرشاد سوری، و رضا صمدی. (۱۳۹۱). «ارزیابی و سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر کاشان)». مدیریت شهری ۱۰ (۳۰): ۲۸۵-۲۹۶.

*** خواجه‌شاهکوهی، علیرضا، علی‌اکبر نجفی کانی، و سمیه شریفان. (۱۳۹۳). «بررسی سطح کیفیت زندگی در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر نیشابور)». مدیریت شهری ۱۳ (۳۵): ۱۰۳-۱۲۰.

* خوش‌فر، غلامرضا، علیرضا خواجه‌شاهکوهی، شهاب کرمی، و رضا بارگاهی. (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در نواحی شهری (مطالعه موردی: نواحی شهری گرگان)». آمایش جغرافیایی فضا ۳ (۹): ۱۵۱-۱۷۸.

* ذکایی، محمدسعید، و پیام روشن‌فکر. (۱۳۸۴). «رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محلات شهری». علوم اجتماعی ۱۲ (۳۲): ۱-۳۷.

*** ربانی خورسگانی، علی، و مسعود کیانپور. (۱۳). «مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی: مطالعه موردی شهر اصفهان». مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی ۱۵ (۵۹-۵۸): ۶۷-۱۰۸.

* رحیمی، محمد، و فاطمه پازند. (۱۳۹۶). «تحلیل و ارزیابی کیفیت زندگی شهری با رویکرد شهر سالم (مطالعه موردی: شهر کرمان)». برنامه‌ریزی منطقه‌ای ۷ (۲۵): ۶۹-۸۲.

*** رضوانی، محمدرضا، شیوا پروائی هره‌دشت، و حسین منصوریان. (۱۳۹۴). «سنجش عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی شهری سالمندان در شهرهای نیشابور و عشق‌آباد». جغرافیا و توسعه فضای شهری ۲ (۱): ۳۹-۵۵.

* رضوانی، محمدرضا، علی‌اکبر متکان، حسین منصوریان، و محمدحسین ستاری. (۱۳۸۸). «توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)». مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای ۱ (۲): ۸۷-۱۱۰.

*** رفیعیان، مجتبی، علی عسگری، و زهرا عسگری‌زاده. (۱۳۸۸). «سنجش میزان رضایتمندی سکونت‌ی ساکنان محله نواب». پژوهش‌های جغرافیایی انسانی ۴۱ (۶۷): ۵۳-۶۸.

* روستایی، شهریور، سعید حسین‌آبادی، و محمد یابنگ‌غراوی. (۱۳۹۳). «سنجش کیفیت زندگی در سکونت‌گاه‌های

- غیررسمی (نمونه مطالعاتی: محدوده شرق کال عیدگاه سبزوار)». نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی ۶ (۳): ۲۱۵-۱۹۹.
- * زبردست، اسفندیار، و مهسا بنی‌عامریان. (۱۳۸۸). «بررسی ارتباط میان شاخص‌های عینی و ذهنی بعد خدمات عمومی کیفیت زندگی شهری در شهر جدید هشتگرد». نامه معماری و شهرسازی ۲ (۳): ۲۲-۵.
- *** زیاری، کرامت‌الله، علی مهدی، و معصومه مهدیان بهنمیری. (۱۳۹۳). «بررسی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در شهروندان مهاجر و بومی (مورد پژوهش: شهر قم)». مسائل اجتماعی ایران ۵ (۱): ۷۸-۵۵.
- * زیویار، پروانه، محمدرضا درودی، و اعظم رمضان پورسبحانی. (۱۳۹۳). «کیفیت زندگی در محیط سکونت فرسوده (محلّه قیام، منطقه ۱۲ تهران)». رفاه اجتماعی ۱۴ (۵۴): ۸۵-۱۱۰.
- * سالاری سردری، فرضعلی، مصطفی حیدری مقدم، نوبخت سبحانی، و اعظم عارفی. (۱۳۹۳). «بررسی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: شهر لامرد)». پژوهش‌های منظر شهری ۱ (۲): ۶۲-۵۳.
- * سجازاده، حسن، عادل شریفی، محمدعلی اسدی، و ندا شریفی. (۱۳۹۴). «دلبستگی مکانی و ادراک کیفیت محیطی بر میزان حس رضایت در محله سنتی (نمونه موردی: محلّه حاجی همدان)». پژوهش و برنامه‌ریزی شهری ۶ (۲۲): ۱۳۹-۱۵۲.
- * سجادی، ژیللا، امین فرجی ملایی، و آزاده عظیمی. (۱۳۹۱). «تحلیل کیفیت زندگی در یک محیط روستا - شهری (مورد پژوهی: شهر سگزآباد)». مدیریت شهری ۱۰ (۳۰): ۲۸۴-۲۶۵.
- * سرائی، محمدحسین، مهدی علیان، و امیررضا خاوریان. (۱۳۹۲). «مقایسه تطبیقی کیفیت زندگی در بافت‌های قدیم و جدید شهر یزد (مورد مطالعه محلّه شش بادگیری و شهرک دانشگاه)». مطالعات جغرافیایی مناطق خشک ۳ (۱۲): ۱۳۹-۱۴۷.
- * سعیده‌زآبادی، زهراسادات، ناصر نجاتی علاف، و هما جلیلی سفریان. (۱۳۹۴). «سنجش و تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری با استفاده از تکنیک TOPSIS در شهر مشهد». معماری و شهرسازی آرمان‌شهر ۱۵: ۳۰۱-۳۱۱.
- * سلیمانی، محمد، حسین منصوریان، و زهرا براتی. (۱۳۹۲). «سنجش کیفیت زندگی در محله‌های در حال گذار (مورد مطالعه: محلّه دروازه شمیران از منطقه ۱۲ تهران)». جغرافیا ۱۱ (۳۸): ۷۵-۵۱.
- *** سیدان، فریبا، و اکرم سلطان‌پور اشتهینی. (۱۳۹۳). «سنجش رابطه دسترسی به امکانات و خدمات شهری، امنیت و بهداشت محلّه و کیفیت زندگی زنان در شهر تهران (با تأکید بر نیازهای ویژه زنان منطقه ۲ تهران)». جغرافیا و توسعه فضاهای شهری ۱ (۱): ۶۵-۷۶.
- * شاطریان، محسن، امیر اشنویی، و محمود گنجی‌پور. (۱۳۹۱). «سنجش میزان رضایتمندی ساکنان بافت قدیم شهر آران و بیدگل از شاخص‌های کیفیت زندگی». مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای ۴ (۱۳): ۱۲۷-۱۴۴.
- * شاه‌حسینی، پروانه، و هانیه توکلی. (۱۳۹۳). «تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مورد: محلّه وردآورد منطقه ۲۱ شهر تهران)». آمایش محیط ۷ (۲۴): ۱۲۷-۱۴۴.
- * شریف‌زادگان، محمدحسین، و حسین قانونی. (۱۳۹۶). «تحلیل رابطه حکمروایی خوب کشورها و کیفیت زندگی شهرها». رفاه اجتماعی ۱۷ (۶۶): ۱۸۵-۲۲۱.
- * شفیعا، سعیده، محمدعلی شفیعا، و غلامرضا کاظمیان. (۱۳۹۲). «فراتحلیل روش و نتایج پژوهش‌های کیفیت زندگی شهری در ایران». جامعه‌شناسی کاربردی ۲۴ (۵۰): ۲۱-۴۰.
- * شیخ‌زاده، ابراهیم. (۱۳۹۴). «مدلسازی عوامل مؤثر در بهبود کیفیت زندگی، با تأکید بر تأثیرات توسعه صنعت گردشگری (مطالعه موردی: شهر تهران)». مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران ۱ (۸): ۶۵-۵۱.
- *** صفایی‌پور، مسعود، و زهرا احمدی. (۱۳۹۳). «ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در منطقه ۴ شهر اهواز». توسعه اجتماعی ۹ (۲): ۸۴-۶۳.
- * عنابستانی، علی‌اکبر، و زهرا عنابستانی. (۱۳۹۱). «تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جدید گلپه‌هار)». مطالعات توسعه اجتماعی ایران ۴ (۴): ۲۳-۲۴.
- * عنبری، موسی. (۱۳۸۹). «بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران (۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵)». توسعه روستایی ۲: ۱۴۹-۱۸۱.
- * علی‌اکبری، اسماعیل، و مهدی امینی. (۱۳۸۹). «کیفیت زندگی شهری در ایران (۱۳۶۵-۱۳۸۵)». رفاه اجتماعی ۱۰ (۳۶): ۱۲۱-۱۴۸.
- * عطاری گرگری، مجید، و ناصر براتی. (۱۳۹۲). «تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای ارتقای کیفیت زندگی شهری در محلات مسکونی کلانشهرها با استفاده از مدل‌های SWOT و ANP (مطالعه موردی: کلانشهر تبریز)». مطالعات شهری ۲ (۸): ۶۹-۵۹.
- * غفاری، غلامرضا، و رضا امیدی. (۱۳۸۷). «کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه ایران». رفاه اجتماعی ۸ (۳۱-۳۰): ۳۳-۹۰.
- * غفاری، غلامرضا، و نازمحمد اونق. (۱۳۸۵). «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی». مطالعات اجتماعی ایران ۱ (۱): ۱۵۹-۱۹۹.
- * غفاری، غلامرضا، سیداحمد فیروزآبادی، حسین فیروزآبادی دانش‌مهر. (۱۳۹۲). «کیفیت زندگی و درک معنایی آن در منطقه اورامان لهنون». مطالعات جامعه‌شناختی ۲۰ (۲): ۲۶۱-۲۳۳.
- * غفاری، غلامرضا، علیرضا کریمی، و حمزه نوذری. (۱۳۹۱). «روند مطالعه کیفیت زندگی در ایران». مطالعات و تحقیقات اجتماعی ۱ (۳): ۱۰۷-۱۳۴.
- * غفاری‌نسب، اسفندیار. (۱۳۹۱). «نقش شهروندی فعال در بهبود کیفیت زندگی شهری». مطالعات شهری ۲ (۲): ۲-۱۱.

- * فرامند، حسن، سیدمرتضی افقه، مهرناز مع‌الحق فرد، و عبدالکریم صیادی‌نژاد. (۱۳۹۳). «رابطه سرمایه انسانی با کیفیت زندگی در استان‌های کشور». *رفاه اجتماعی* ۱۴ (۵۴): ۳۷-۵۵.
- * فرجی ملائی، امین، آزاده عظیمی، و کرامت‌اله زیاری. (۱۳۸۹). «تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران». *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۱ (۲): ۱-۱۶.
- * * * فنی، زهره، و فرید واحدی یگانه. (۱۳۹۶). «تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی فردی-اجتماعی در فضاهای شهری با تأکید بر جنسیت (مطالعه موردی: شهر سنندج)». *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی* ۱۲ (۳۸): ۳۳-۱۰۲.
- * * * قاسمی، اکرم، و زهرا نوری. (۱۳۹۵). «ارزیابی کیفیت زندگی در شهرهای جدید با استفاده از سنجش کیفیت ذهنی (مورد مطالعه: شهر جدید هشتگرد)». *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۷ (۲۵): ۱۵۹-۱۷۲.
- * قالیباف، محمدباقر، مجتبی روستائی، مهدی رمضان‌زاده لسبویی، و محمدرضا طاهری. (۱۳۹۰). «ارزیابی کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: محله یافت‌آباد)». *جغرافیا* ۹ (۳۱): ۳۳-۵۳.
- * قانع، محبوبه، نجما اسماعیل پور، و محمدحسین سرائی. (۱۳۹۶). «سنجش کیفیت زندگی در محلات شهری در راستای ارتقای کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر بافق)». *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۸ (۲۸): ۲۱-۴۴.
- * قدمی، مصطفی، ناصر علیقلی‌زاده فیروزجایی، و مهدی رمضان‌زاده لسبویی. (۱۳۸۹). «بررسی نقش گردشگری در تغییرات کیفیت زندگی مقصد (نمونه مورد مطالعه: دهستان کلارآباد، شهرستان تنکابن، مازندران)». *مطالعات اجتماعی ایران* ۴ (۳): ۱۵۲-۱۷۴.
- * قربانی، رسول، و احد ابراهیم‌پور لبران. (۱۳۸۹). «مدلسازی انگیزشی در توسعه تفرجگاه‌های پیرامون شهری راهبردی جهت ارتقای کیفیت زندگی (نمونه موردی: پارک جنگلی عون ابن علی تبریز)». *علوم محیطی* ۸ (۱): ۸۱-۶۸.
- * قبری، ابوالفضل، اکبر سلطان‌زاده، و مهدی صدیق. (۱۳۹۲). «بررسی تطبیقی کیفیت زندگی شهری در روستاهای ادغام‌شده با هسته‌های طراحی شده (مورد مطالعه: شهر تبریز)». *مطالعات جامعه‌شناختی شهری* ۳ (۷): ۱۶۷-۱۹۲.
- * کرمی، فریبا، رباب راه‌نور، و بهمن شجاعی‌وند. (۱۳۹۵). «بررسی تطبیقی تأثیر ابعاد کالبدی-محیطی در کیفیت زندگی شهرها (نمونه‌های مورد مطالعه: شهرهای عجب‌شیر و بناب)». *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۷ (۲۷): ۵۹-۷۶.
- * کوخانی، طاهره، و محمدرضا مثنوی. (۱۳۹۳). «طراحی محیطی زیرساخت‌های اکولوژیک منظر شهری با استفاده از اصل پیوستگی با انشعابات به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: منطقه دو شهرداری
- * کوهشایی، محمد، حسین یغفوری، و مجتبی روستا. (۱۳۹۵). «سنجش فضایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های شهر بم بعد از زلزله با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره». *رفاه اجتماعی* ۱۶ (۶۱): ۱۸۷-۲۲۰.
- * * * گروسی، سعیده، و علی نقوی. (۱۳۸۷). «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان». *رفاه اجتماعی* ۸ (۳۰-۳۱): ۶۱-۸۲.
- * لطفی، صدیقه. (۱۳۸۸). «مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه‌ریزی شهری». *جغرافیای انسانی* ۱ (۴): ۶۵-۸۰.
- * لطفی، صدیقه، و سجاد صابری. (۱۳۹۱). «ارزیابی کیفیت زندگی شهری با استفاده از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره (مطالعه موردی: نواحی شهر یاسوج)». *جغرافیا و مطالعات محیطی* ۱ (۴): ۴۵-۵۹.
- * محمدی، جمال، حسین حسینی‌خواه، و سلیمان محمدی‌دوست. (۱۳۹۴). «سنجش میزان رضایت از کیفیت زندگی در نواحی شهری با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه ایده‌آل فازی (مطالعه موردی: شهر دوگنبدان)». *آمایش محیطی* ۹ (۳۵): ۱-۲۲.
- * * * محمدی، جواد، محمدجواد بگیان، و سیدسهراب موسوی. (۱۳۹۱). «بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی با کیفیت زندگی زنان شهر کرمانشاه». *مطالعات امنیت اجتماعی* ۳۱: ۱۴۳-۱۵۶.
- * مدیری، مهدی، سیداحمد حسینی، و دیمین کاشفی‌دوست. (۱۳۹۳). «ارزیابی کارایی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: نواحی شهر تهران)». *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی* ۶ (۴): ۱-۱۶.
- * مرصوصی، نفیسه، و سیدعلیرضا لاجوردی. (۱۳۹۳). «مطالعه تطبیقی کیفیت زندگی شهری در ایران». *پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)* ۱۴ (۲): ۵۹-۶۹.
- * * * * مشکینی، ابوالفضل، مهدی پورطاهری، و مصطفی نوروزی. (۱۳۹۵). «تحلیل شاخص‌های ذهنی کیفیت محیط در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: محله آبکوه مشهد)». *جغرافیا و برنامه‌ریزی* ۲۰ (۵۸): ۲۵۹-۲۷۹.
- * * * * ملکی، سعیده، سیدرضا حسینی، الهام ویسی، و صادق مختاری. (۱۳۹۴). «سنجش رضایتمندی شهروندان از کیفیت سکونت‌طرح مسکن مهر (مطالعه موردی: شیرین شهر اهواز)». *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری* ۶ (۲۳): ۱۵۵-۱۶۸.
- * * * * موذنی، احمد، و محمدباقر علیزاده اقدام. (۱۳۹۱). «بررسی سنجش کیفیت زندگی شهری: مدلی برای سنجش و رتبه‌بندی استان‌های ایران با استفاده از تحلیل خوشه‌ای». *مجله جامعه‌شناسی ایران* ۱۳ (۳): ۱۴۹-۱۷۴.
- * * * * میمندی پاریزی، صدیقه، و عبدالرضا کاظمی‌نیا. (۱۳۹۴). «ارزیابی سازگار کاربری اراضی بر اساس مدل GIS-AHP و بررسی الگوی توزیع کاربری‌ها و تأثیرات آن‌ها بر کیفیت زندگی شهری (موردشناسی: بافت قدیم شهر کرمان).

- Eckermann, E. (2011). "The Quality of Life of Adults". In A. C. Michalos and K. C. Land (eds.). *Handbook of social indicators and quality of life*. Dordrecht: Springer.
- Eckermann, E. (2014). "Gender, Lifespan, Cultural Context and QOL". 1-7. In E. Eckermann (ed). *Gender, Lifespan and Quality of Life*. Springer: Social Indicators Research Series 53.
- Saith, R., and B. Harriss-White. (1999). "The Gender Sensivity of Well-being Indicators". *Development and Change* 30: 465-497.
- Scott, J., A. C. Plagnol, and J. Nolan. (2010). "Perceptions of Quality of Life: Gender Differences across the Life Course". 193-212. In J. Scott, R. Crompto, and C. Lyonette (eds). *Gender Inequalities in the 21st Century: New Barriers and Continuing Constraints*. Cheltenham and Northampton: Edwars Elgar Publishing Limited.
- جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای ۵ (۱۷): ۲۲۶-۲۰۹.
- * نسترن، مهین، قادر احمدی، و سهند آقازاده مقدم. (۱۳۹۴). «ارزیابی کیفیت زندگی شهری در محلات بافت قدیم و جدید شهر ارومیه». *مطالعات توسعه اجتماعی ایران* ۷ (۳): ۳۳-۷.
- * نقدی، اسداله، و حیدر بابایی. (۱۳۹۴). «مروری بر شاخص‌ها و مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه شهر همدان)». *مطالعات مدیریت شهری* ۷ (۲۳): ۱۴-۱.
- نوابخش، مهرداد. (۱۳۹۱). «کیفیت زندگی شهری و برخی عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهر کرمانشاه». *مطالعات شهری* ۲ (۳): ۸۲-۶۵.
- * نوغانی، محسن، احمدرضا اصغریپور ماسوله، شیما صفا، و مهدی کرمانی. (۱۳۸۷). «کیفیت زندگی شهروندان و رابطه آن با سرمایه اجتماعی در شهر مشهد». *علوم اجتماعی (دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)* ۵ (۱): ۱۱۱-۱۴۰.
- * نهیبی، سارا، و مریم‌سادات حسن‌دخت. (۱۳۹۳). «بررسی تأثیر فضای سبز شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهری». *پایداری، توسعه و محیط زیست* ۱ (۱): ۷۰-۵۱.
- *** نیازی، محسن، محمد گنجی، و فهیمه نامورمقدم. (۱۳۹۶). «عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایت از زندگی (مورد مطالعه: شهروندان شهر کاشان در سال ۱۳۹۴)». *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی* ۸ (۳۱): ۲۲۹-۲۰۳.
- ورزگر، شراره. (۱۳۸۱). «تحلیل جنسیتی و تجربه عملی آن در ایران». *زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)* ۱ (۳): ۱۱۱-۸۷.
- * وظیفه‌دوست، حسین، و مهدی امینی. (۱۳۸۸). «بررسی میزان اهمیت شاخص‌های کیفیت زندگی شهری تهران از دیدگاه مدیران و متخصصان مدیریت شهری». *مطالعات مدیریت شهری* ۱ (۳): ۱۸۱-۱.

Absence of Gender Analysis in Urban Quality of Life Studies in Iran

Samaneh Ebrahimpour

Abstract

With regard to accepted differences between women and men, and gender relations affected by social and cultural context of communities, different quality of life is expected. The only reliable source to examine validity of this expectation is to review articles in scientific journals published in Iran. The aim of this paper is to look for gender analysis in quality of life articles. Journals are the main documents and content analysis is applied. Searches are carried out with the keyword of "quality of life" in scientific journals of different fields (in Farsi) in the period of 2001- 2017 (1380- 1396).

In total, 98 papers found with quality of life title. These articles were published in different scientific fields and review shows researchers mostly in urban studies have been interested in this domain. Five papers reported the effects of gender on quality of life and only one paper evaluated men and women's individual/ social indices and compared their viewpoints on quality of life in urban spaces. In general, the focus of

researches are on physical and environmental issues of the cities and other scientific fields have neglected studies on quality of life. In addition, in the limited number of articles women's quality of life and their problems are ignored. Therefore, it seems gender analysis is absent in the last decade's researches and published articles.

Keyword

Urban Quality of Life, Gender, Scientific Journals, Women, Iran